

ekologigruppen ab

NATURINVENTERINGEN AV INRE KYRKVIKEN DEL 2 – KOMPLETTERING AV NATURINVENTERINGEN FÖR INRE KYRKVIKEN.

2011 - 08 - 22

Beställning
Lidingö stad
Framställt av:
Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08 – 556 026 80

2011 08 22

Författare: Johan Allmér
Godkänd av kund: JA/ NEJ ÅÅÅÅ-MM-DD

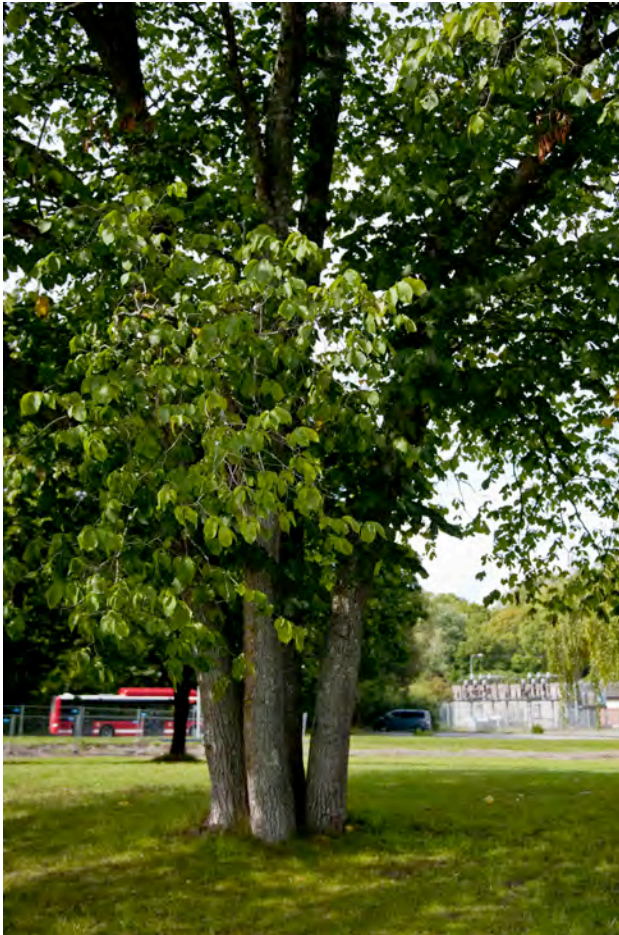
INNEHÅLL

Inledning	4
Naturvärden	5
Beskrivning av området	5
Naturvärdesbedömning	7
Naturvärdeskarta	7
1. Ädellövträd i parkområdet	7
2. Lönnar utmed Kyrkvägen	8
3. Lövträdsbård öster om Vallens idrottsplats	8
4. Torrbacksmiljö intill förskolan	8
5. Tätt lönnbestånd intill förskolan	8
6. Tätare trädgrupper med björk, lönn, salix och slån	8
Höga naturvärden i närområdet	9
Ekologiska samband	10
Ekologiska samband på regional och kommunal nivå	10
Ädellövskogar	11
Naturbetesmarker	11
Tallskogsmiljöer	11
Ekologiska samband på Lidingö	11
Ekologiska samband för planområdet	12
Förstärkning av naturvärden inom planområdet	12
Osäkerhet i bedömningarna	13
Referenser	13
Litteratur	13
Databaser	13
Bilaga 1	14

INLEDNING

Ekologigruppen AB har på uppdrag av Lidingö stad genomfört en inventering av planområdet som utgör inre delen av Kyrkviken med avseende på förekomst av rödlistade arter och miljöer som kan vara viktiga ur naturvårdssynpunkt. I uppdraget ingick även att göra en bedömning av vilken betydelse inre Kyrkviken kan ha som spridningskorridor för ovanliga och skyddsvärda arter. Inventeringen är utförd av Johan Allmér, ekolog på Ekologigruppen AB under juli månad 2011. Rapporten är utarbetad av Johan Allmér.

NATURVÄRDEN

Bilden visar en äldre alm i den södra delen av planområdet.

Beskrivning av området

Området utgörs till största delen av parkmark vilken består av öppna, klippta gräsytor med planterade träd. En idrottsanläggning och en förskola finns även inom planområdet. Närmast vattnet förekommer partier med mer vildvuxen vegetation, bland annat i områdets norra del. Floran är dock trivial ur naturvårdssynpunkt.

Parkområdet är planterat med diverse ädellövträd som alm, ask lönn och lind. Några av träden är relativt grova och några tycks ha mindre stamhåligheter. I den norra delen växer några äldre apalar. Inom hela parkområdet står ädellövträden förhållandevis glest. Intill den norra stranden finns ett par partier med tätare trädgångar varav den ena består av björk, lönn och slånbuskar, de andra är tätare salixbestånd.

Inom idrottsanläggningen Vallen finns i den norra delen en rad planterade lönnar. Dessa är relativt unga och står för tätt för att på sikt kunna växa sig stora och vidkroniga. I den sydöstra delen finns en lövträdsbård utmed staketet. Denna utgörs framför allt av björk och ung lönn. En del asp finns också.

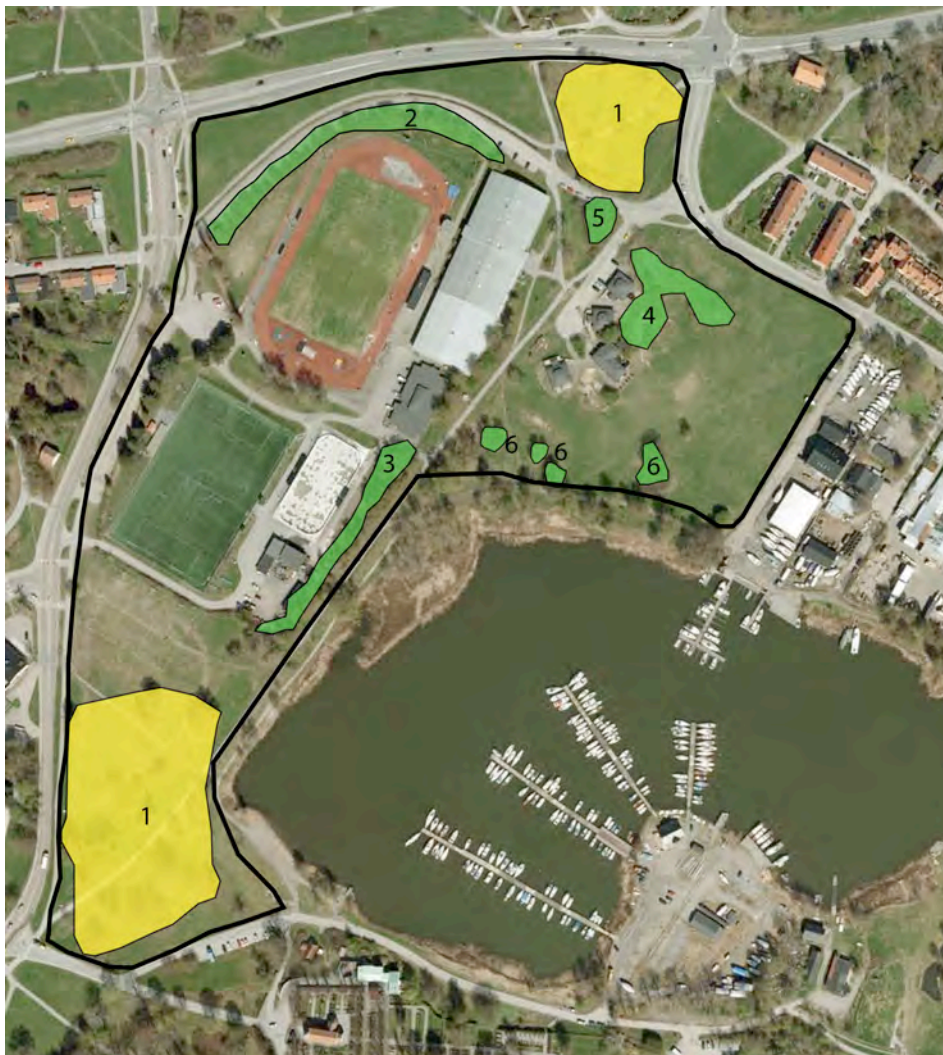
Intill förskolan finns ett par torrbackspartier med inslag av torrbacksflora. Inga ovanliga arter hittades men miljön bidrar till mångfalden i området. I anslutning till torrbackarna finns busk/brynmiljöer som huvudsakligen utgörs av lönn, björk och nyponbuskar. Vid infarten till förskolan finns ett mindre skogsparti med lönn och en grov pil. Skogspartiet är relativt tätt med ett lundartat fåltskikt.

Träden utmed stranden utgörs huvudsakligen av björk och pil/sälg men även klibbal, yngre asp och rönn förekommer. En grövre pil finns inom det inventerade området. Trädet kan ha håligheter vilket är värdefullt för bland annat vedlevande insekter och fladdermöss. Vidare finns ett par äldre alar inom området varav den ena är ett hålträd.

Naturvärdesbedömning

Nedan beskrivs objekt inom planområdet som bedömts hysa höga naturvärden. Se bilaga 1 för metodik vid naturvärdesbedömning.

Naturvärdeskarta

Karta över funna naturvärden vid inre Kyrkviken. Svart heldragen linje anger inventerat område. Gula ytor visar på naturvärden av kommunalt värde, klass 3. Gröna ytor visar på naturvärden av lokalt värde, klass 4.

1. Ädellövträd i parkområdet

Den relativt rika förekomsten av ädellövträd och gamla aplar utgör värdefulla ekologiska element i landskapet. Dessa träd bedöms vara av kommunalt värde, klass 3, ur naturvårdssynpunkt. Träden kan med tiden bli viktiga livsmiljöer för många skyddsvärda kryptogamer (lavar, mossor och svampar), insekter, fladdermöss och fåglar. Inga rödlistade eller skyddsvärda arter hittades på ädellövträden.

Det finns vidare starka ekologiska samband med liknande miljöer i direkt anslutning till det inventerade området, vilka bedöms ha naturvärden motsvarande regionalt värde, klass 2.

2. Lönnar utmed Kyrkvägen

Utmed staketet mot vägen står en rad planterade lönnar. Träden är förhållandevis unga. Inga hålträd eller jätteträd förekommer. Träden står alldeles för tätt för att på sikt kunna bli stora och vidkroniga. Träden bedöms vara av lokalt värde, klass 4, ur naturvårdssynpunkt. Inga rödlistade eller skyddsvärda arter hittades på ädellövträden.

Det finns starka ekologiska samband med likartade miljöer, dels inom planområdet och omgivande mark.

3. Lövträdsbård öster om Vallens idrottsplats

Utmed den östra delen av idrottsplatsen finns en lövträdsbård som domineras av björk. Inslag av lönn, rönn och asp förekommer. Lönnarna är buskartade och saknar helt naturvärden. Några grövre, döda björkar finns närmast den östra entrén. I en av de döda björkarna häckar större hackspett. Området bedöms vara av lokalt värde, klass 4, ur naturvårdssynpunkt. Inga rödlistade eller skyddsvärda arter hittades i miljön.

Det finns ekologiska samband med likartade miljöer i närområdet.

4. Torrbacksmiljö intill förskolan

De mindre torrbackspartierna med busk- och brynmiljöer bidrar till den lokala mångfalden. Dessa bedöms vara av lokalt värde, klass 4, ur naturvårdssynpunkt. Miljön har betydelse för bland annat områdets insekter och fåglar. Inga rödlistade eller skyddsvärda arter hittades i miljön.

Det finns ekologiska samband med liknande torrbackspartier i omgivningen, dessa bedöms betinga samma naturvärden som torrbackarna inom planområdet.

5. Tätt lönnbestånd intill förskolan

Det lilla skogspartiet med lönn och en gammal pil utgör en avvikande miljö i området och bidrar till mångfalden. Skogspartiet bedöms vara av lokalt värde, klass 4, ur naturvårdssynpunkt. Området har betydelse för bland annat områdets insekts- och fågelliv. Inga rödlistade eller skyddsvärda arter hittades i miljön.

Det finns vissa ekologiska samband med likartade slutna ädellövmiljöer i närområdet.

6. Tätare trädgrupper med björk, lönn, salix och slån

De små trädgrupperna utgör avvikande miljöer i området och är viktiga för bland annat områdets insekter och fåglar. Miljöerna bedöms vara av lokalt värde, klass 4, ur naturvårdssynpunkt. Inga rödlistade eller skyddsvärda arter hittades i miljön.

Det finns vissa ekologiska samband med likartade miljöer i omgivningen.

Höga naturvärden i närområdet

I inre Kyrkvikens närområde finns ett antal objekt med höga naturvärden. Samtliga dessa utgörs framför allt av naturvärden knutna till ädellövträd. Mindre partier med värdefulla tallskogsmiljöer finns också. Naturvärdena ligger utmed vattenområdet utanför inre kyrkviken och sträcker sig in till denna.

Av ädellövskogsmiljöer utgör kyrkogården det största objektet. Träden står här glest och solbelyst i en parkartad miljö. Många av träden är både grova och gamla och många av träden är hålträd. Inom kyrkogården förekommer död ved mycket sparsamt. I minst en av de gamla lindarna uppe vid kyrkan finns det bålgeting. Bålgetingen är en förhållandevis ovanlig art som framför allt bygger sina bon i håligheter i träd. Här finns även två alléer, en lindallé vid kyrkan och en askallé vid Ekholmsvägen. Båda alléerna utgörs av gamla träd.

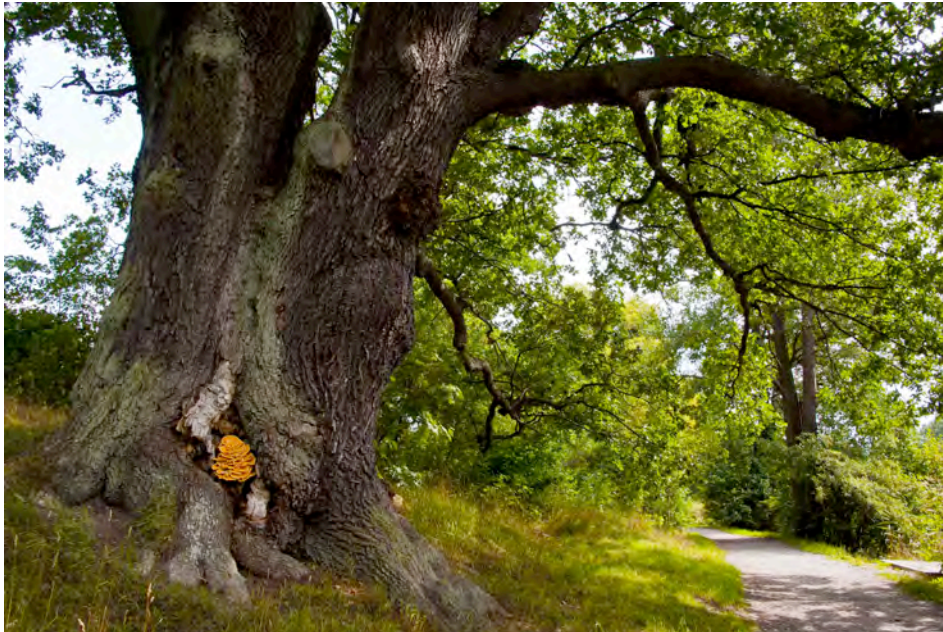

Bilden visar bålgetingar i gammal lind på kyrkogården..

Mellan kyrkogården och planområdet ligger ett litet parti parkartad naturmark med ädellövträd. Mindre partier är vildvuxna och grov död ved förekommer här sparsamt. Många av träden är förhållandevis grova och gamla. Ek, bok, ask, alm, lönn och lind förekommer.

En bit öster om kyrkogården ligger en lundartad ädellövskog som är utpekad som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. Mellan nyckelbiotopen och kyrkogården ligger ett mindre parti med igenväxt hagmark, där gammal tall och ek dominerar. Vid Ekholmsnäs gård finns en ekallé.

Öster om planområdets, och Kyrkvikens norra del ligger en nyckelbiotop som utgörs av solitära ädellövträd. Eken dominerar här och några av ekarna är mycket gamla och grova. Öster om denna nyckelbiotop ligger ytterligare en nyckelbiotop som utgörs av ädellövträd.

Gammal ek på den norra sidan av Kyrkviken, eken är ett naturminne och området den växer i är utpekad som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen.

Tallmiljöer finns spritt i planområdets närområde. Till större delen utgörs det av glesa tallbestånd i bebyggelse, men det förekommer även några mindre skogsbestånd med gammal grov tall.

ÖKOLOGISKA SAMBAND

Ekologiska samband på regional och kommunal nivå.

Om man ser till vilka naturvärden och naturmiljöer som bedöms vara prioriterade inom Järvakilen, till vilken Lidingö hör, är det ädellövträd/skogar, naturbetesmarker och tallskogar som är viktigast att bevara och förstärka. Inom regionen är dessa mer eller mindre väl representerade inom Järvakilen. Naturbetesmarker är dock mycket fragmenterade och på många håll saknas förmodligen fungerande spridningssamband. Även ädellövmiljöer är fragmenterade men dessa finns väl representerade vid bland annat gods och herrgårdar. Dessutom finns de inslag av solitära ädellövträd spritt i landskapet. Förmodligen saknas även fungerande spridningssamband på många håll även för ädellövmiljöer, men kring Mälaren och utmed kusten finns förmodligen väl fungerande spridningssamband. Tallskogsmiljöer och inslag av grov gammal tall finns spritt i hela regionen, särskilt utmed Mälärstränderna och kusten. Många gånger finner man fina tallmiljöer intill bebyggelse där de lämnats som inslag i boendemiljön. Det är framför allt i större skogsområden där skogsbruk bedrivs som inslaget av gammal tall är en bristvara och de ekologiska

sambanden är kraftigt försämrade. Nedan ges en kortfattad beskrivning av dessa miljöer.

Ädellövskogar

Inom kategorin ädellövskogar återfinns allt från slutna ädellövlundar till öppna skogsmiljöer, solitära ädellövträd och alléer. I de slutna, lundartade miljöerna återfinns som regel en rik lundflora med arter som till exempel lundelm och svart trolldruva. I en del av dessa områden finns även relativt rikligt med grövre död ved vilket gynnar en rad vedlevande arter, framför allt av vedlevande svampar och insekter. Grova solbelysta ädellövträd utgör en viktig miljö för många lavar och insekter. Är träden dessutom skadade och har håligheter är de lämpliga miljöer för många fåglar och fladdermöss.

Naturbetesmarker

Av de utpekade naturbetesmarkerna utgörs majoriteten av torra till friska marker. De flesta är blandlövhagar med varierande inslag av buskar och träd, varav en del ädellövträd. Vid god hävd står dock träd och buskar så pass glest att större öppna partier med välutvecklad grässvål finns. Betesmarkerna har överlag en rik kärlväxtflora varav många är hävdgynnade arter. Många av kärlväxterna visar på att markerna är mer eller mindre kalkpåverkade. Arter som brudbröd och ängshavre indikerar kalkrikare marker och förekommer i flertalet av de utpekade områdena. Artrika betesmarker är inte bara viktiga för kärlväxter utan många organismgrupper återfinns i denna miljö som till exempel ängssvampar och insekter. Förutom att markerna betas är en förutsättning för en artrik betesmark att de inte har gödslats. Vid tillförsel av gödsel missgynnas den hävdgynnade floran och ersätts av täta, högvuxna arter som älggräs och örnbråken. Många av de betade markerna i Järvakilen utgörs av gödslad mark och har därmed inte kunnat klassas som områden med höga naturvärden. Av de marker som klassats som områden med höga naturvärden är många inte hävdade vilket medför att de snart kommer att gå förlorade om inte hävden återupptas.

Tallskogsmiljöer

Bland barrskogarna finns en rad olika skogstyper. Av dessa utgör tallskogar av olika slag de kanske värdefullaste förekommande i Järvakilen. Hällmarkstallskogar utgör den vanligaste tallmiljön men påfallande många av de utpekade tallskogarna utgörs av högvuxna tallskogar, här är dock inslaget av gran ofta relativt stort. Några av de talldominerade barrskogarna återfinns på sandmark eller rullstensås. Kombinationen av gammal tall och sandig mark är ovanligt förekommande i länet och många skyddsvärda marksvampar är knutna till denna miljö. I de utpekade tallskogsobjekten är död ved sparsamt förekommande men med rätt skötsel och skydd kan mängden död ved öka. Många av de högvuxna tallskogarna har tidigare varit betade vilket gynnat tallen.

Ekologiska samband på Lidingö

Lidingös läge i Stockholms innerskärgård gör att tallen är ett dominerande inslag på ön. Man finner ofta inslag av grova gamla tallar i öns bostadsområden. Vidare finns ett större naturreservat, Långängen-Elfviks naturreservat, centralt

beläget på ön där inslaget av gammal tall bitvis är stort. Förmodligen finns goda ekologiska samband för tall på Lidingö vilket ger arter knutna till gammal tall goda möjligheter att fortleva inom området.

Ädellövmiljöer förekommer spritt på Lidingö både som solitära träd och mer slutna skogsområden. Förutsättningarna för väl fungerande spridningssamband för arter knutna till ädellövträd är förmodligen begränsade. En förstärkning av ädellövmiljöer på lämpliga platser skulle kunna vara ett sätt att på sikt förstärka de ekologiska sambanden.

Naturbetesmarker förekommer sparsamt på Lidingö vilket är den allmänna trenden i hela länet. Det är framför allt torrbacksmiljöer som finns representerade, vilka ofta har en rik flora och fauna. Fuktängar och betade strandängar är mycket ovanliga inslag och för dessa är de ekologiska sambanden mer eller mindre utslagna.

Förutom de naturmiljöer som lyfts fram som prioriterade inom Järvakilen finns även andra miljöer som är värda att värna om, till exempel triviala lövskogar, barrblandskogar och strandmiljöer. Även för dessa miljöer är de ekologiska sambanden fragmenterade och särskild hänsyn till miljöerna krävs för att inte förvärpa situationen.

Ekologiska samband för planområdet

Om man ser till de naturvärden som angränsar till planområdet och vilka utvecklingsmöjligheter det finns inom planområdet för att förstärka naturvärdena och de ekologiska sambanden här så bör högsta prioritet ligga på solitära ädellövträd. Det finns redan i dagsläget höga naturvärden knutna till ädellövträd, framför allt i den södra delen där relativt gamla träd av alm, ask och lind förekommer. För ädellövträd finns förhållandevis starka ekologiska samband mellan planområdet och likartade miljöer i närområdet,

För de övriga naturmiljöerna med höga naturvärden inom planområdet är de ekologiska sambanden något mer begränsade. I och med att det inte rör sig om lika höga naturvärden som för ädellövmiljöerna så kanske dessa miljöer ur ett kommunalt perspektiv inte är lika viktiga att bevara. De fyller dock en viktig roll på lokal nivå och gör planområdet mer mångformigt genom att skapa livsmiljöer för en rad arter. Även om dessa arter inte är sällsynta och hotade så betingar de ett bevarandevärde på lokal nivå.

Vid en eventuell exploatering i delar av planområdet kan vissa naturvärden komma att gå förlorade. Det kan därför bli aktuellt att förstärka naturvärden i andra delar av planområdet för att kompensera för dessa förluster.

Förstärkning av naturvärden inom planområdet

En förstärkning av träd som alm, ask och lind inom planområdet skulle leda till att man på sikt förbättrar de ekologiska sambanden kring Kyrkviken då dessa trädslag förekommer på flera ställen i närområdet. Om det blir aktuellt med exploatering i de delar där det står äldre ädellövträd bör dessa om möjligt flyttas till andra delar inom planområdet för att på så vis bibehålla trädkontinuiteten. Eventuellt kan man plantera in ek i planområdet för att stärka sambanden för denna utmed Kyrkviken. Många av ekarna i närområdet är gamla till mycket

gamla. Om möjligt planterar man då även in något äldre träd för att inte få för stora kontinuitetsglapp i ekbestånden.

Genom att genomföra dessa åtgärder skulle man kunna stärka de ekologiska sambanden för ädellövmiljöerna utmed hela Kyrkviken.

OSÄKERHET I BEDÖMNINGARNA

Eftersom inventeringen genomfördes relativt sent på säsongen har det inte varit möjligt att närmare inventera häckande fåglar. Istället har en bedömning av miljöns förutsättningar för att hysa ett värdefullt fågelliv gjorts.

REFERENSER

Litteratur

Ekologigruppen och akt Landskap, 2010. Järvakilen. Prioritering av regionala värden i grönstrukturen, kulturmiljövärden, biologisk mångfald och sociala värden.

Lidingö stad, 1999. Trädplan.

Databaser

Artportalen. www.artportalen.se

Utdrag ur Artdatabankens databas över rödlistade arter. 2011-06-28

BILAGA 1

Metodik naturvärdesbedömning

Metodik

Ekologigruppen AB har under 20 års tid arbetat med naturvärdesbedömning enligt den metodik som beskrivs nedan. Det finns ingen nationellt vedertagen metodik som alla Sveriges naturkonsulter använder.

Fältinventering

Inför fältarbetet studerades flygbilder över området, men utifrån dessa kunde inga särskilda naturvärden urskiljas. Fältarbetet utfördes 2009-11-05 och tog tre timmar aktiv inventering i anspråk. Syftet var att identifiera värdefulla miljöer, strukturer och arter som är intressanta ur naturvårdssynpunkt. Området genomsöktes på värdefulla ekologiska strukturer, t ex äldre träd, hålträd, stående och liggande grövre död ved, fuktstråk mm. Vidare eftersöktes signalarter, indikatorarter och rödlistade arter, med huvudsaklig inriktning på kärlväxter. Övriga artgrupper och organismer noterades när de påträffades. Inventeringsmaterialet ligger till grund för naturvärdesbedömningen. Begreppen ”signalarter”, ”indikatorarter” och ”rödlistade arter” förklaras närmare nedan.

Naturvärdesbedömning

Som del av inventeringen gjordes en avgränsning av delområden, objekt, som värdebedömdes enligt en 4-gradig skala. Fokus var att avgränsa värdefulla naturmiljöer. Inventeringsområdet delades in i nio objekt (se vidare figur 1).

Ekologigruppen AB utgår från Naturvårdverkets klassning när det gäller naturvärdesbedömning av objekt:

Klass 1, högsta naturvärde, nationellt intresse.

Ibland kallas denna klass även för riksintresse, men detta skall inte blandas ihop med utpekade Riksintressen för naturvård, enligt Miljöbalken.

Klass 2, högt naturvärde, regionalt intresse.

Klass 3, högt naturvärde, kommunalt intresse.

Klass 4, visst naturvärde, naturvärden av lokalt intresse.

Naturvärdesbedömning är inte en fullständigt objektiv metod, utan grundar sig delvis på subjektiva expertbedömningar. Dessa grundar sig i sin tur på mångårig erfarenhet av att bedöma olika typer av naturmiljöer, kunskap om Natura 2000-naturtyper och dess typiska arter, viktiga ekologiska strukturer, signalarter, rödlistade arter mm. Befintlig metodik från Skoglig nyckelbiotopsinventering, ängs- och hagmarksinventeringen, delar av Våtmarksinventeringen, m fl metoder ingår också i Ekologigruppens inventeringsmetodik. Medarbetare på Ekologigruppen genomgår fortlöpande fortbildning, och har dessutom en form

av intern certifiering, där samstämmigheten i bedömningar kontrolleras och naturvärdesbedömningsmetodiken kvalitetssäkras.

Parametrar för naturvärdesbedömning

Vid värdeklassificeringen görs bedömning med hjälp av följande parametrar:

- *Naturtypens ovanlighet/sällsynthet*. Exempelvis naturmiljöer som är mycket ovanliga ur ett nationellt perspektiv, exempelvis rikkärr, större ansamlingar av grova ihåliga ädellövträd, eller artrika betesmarker, klassas minst som regionalt intressanta.
- Förekomst av *Natura 2000-naturtyper* (skall inte blandas samman med utpekade Natura 2000-objekt) tas med i bedömningen av ett områdes naturvärde. Likaså förekomst av habitatarter (enligt EUs art- och habitatdirektiv) och deras livsmiljöer. Klassas som minst kommunalt värdefulla, ofta regionalt, beroende på vilken naturtyp.
- *Objektets storlek och kontinuitet*. Ju större objekt och ju längre kontinuitet desto högre värde. Storlek och kontinuitet är de två enskilt viktigaste ekologiska faktorerna för biologisk mångfald.
- *Ekologiska samband* med intilliggande miljöer. Detta kriterium kan ersätta storlekskriteriet i de fall många små objekt med starka ekologiska samband ligger i nära anslutning till varandra.
- *Ekologiskt viktiga strukturer*, funktioner eller småmiljöer, exempelvis lekområden för groddjur, opåverkad hydrologi, förekomst av död ved eller hålträd. Viktiga livsmiljöer för bland annat hotade insekts-, svamp-, moss- och lavararter. En rik förekomst av grov död ved eller hålträd innebär alltid minst värdeklass 2.
- *Förekomst av hotade/rödlistade arter*. I allmänhet tilldelas objekt med förekomst av akut eller kritiskt (EN, CR) hotade arter minst naturvärde 2. Områden med förekomst av sårbara arter (VU) tilldelas som regel minst värdeklass 3. Detta gäller även för områden med förekomst av sällsynta missgynnade arter (NT). Observera att undantag gäller för tämligen allmänt förekommande missgynnade fågelarter, där rödlistekriteriet utgörs av starkt minskande trend. Dessa arter utgörs av sånglärka, törnskata, stenskvätta, hämpling och entita. Förekomst av dessa arter medför inte automatiskt att området betraktas som kommunalt intressant.
- *Förekomst av signalarter (skog) och indikatorarter (öppen mark)*. Arterna delas in i tre värdekategorier, mycket högt indikatorvärde, högt indikatorvärde och visst indikatorvärde. Om arter med mycket högt indikatorvärde förekommer, signalerar det oftast regionala intressen.
- *Förutsättningar för bibehållande av värde*. En liten naturlig gräsmark, exempelvis en liten åkerholme kan tilldelas en lägre värdeklass om det bedöms vara omöjligt att på praktiskt sätt upprätthålla värden genom skötsel.